

Uppåkra kyrka

55.6664, 13.1711

Uppåkra kyrka ligger på samma plats där en tidigare medeltida kyrka låg, och vid utgrävningar i koret i slutet av 1990-talet påträffades under de medeltida grundstenarna en kristen grav från sen vikingatid, vilket kan tyda på att det funnits en träkyrka med tillhörande kyrkogård redan innan den medeltida kyrkan uppfördes. Vid arkeologiska utgrävningar har man även bland annat funnit rester av ett hednatempel i närheten av kyrkan, vilket visar att när Danmark kristnades övertog man den heliga marken. Det ska ha också funnits två ättehögar på och invid kyrkogården, alltså gravar från förkristen tid, som integrerats i den kristna kyrkogården.

Den medeltida kyrkan som byggdes på 1100-talet skall ha haft ett torn och ett vapenhus som uppfördes under sen medeltid. Tornet rasade dock samman i en storm 1728. När tornet sedan reparerades fick den en trappgavel som är vanliga i Skåne. En modell av kyrkan som den såg i början av 1740-talet finns i vapenhuset.

I mitten av 1800-talet diskuterade man här liksom samtidigt i grannförsamlingen Flackarp om att låta uppföra nya kyrkor. Biskopen i Lund, tillika ledamoten i Svenska Akademien Johan Henrik Thomander försökte få de båda församlingarna att slå sig ihop för att bygga en gemensam kyrka i Uppåkra. Flackarp protesterade, men 1861 beslutade ändå Länsstyrelsen och Biskopsämbetet att den gemensamma kyrkan i Uppåkra skulle byggas, varpå både Flackarp och Uppåkra gamla kyrka revs.

Den nya kyrkan ritades av stadsarkitekten i Malmö William Klein, byggdes av grått Lommategel och kunde invigas på Alla helgons dag 1864.

Men även om kyrka var fylld till sista plats vid invigningen var en del Flackarpsbor sura över att de mist sin gamla kyrka, och begav sig därför hellre de första åren den långa vägen till Sankt Peters klostrets kyrka i Lund för att fira gudstjänst.

När den nuvarande kyrkan i Uppåkra byggdes på 1860-talet var kyrkan inledningsvis invändigt målade med kvaderstensmönster med röda och röda schablonslingor, men vid en renovering 1932 målades dessa över och kyrkan är i dag vitkalkad. En rest av den tidigare målningen finns dock bevarad, till höger mellan kor och långhus.

Ursprungligen var koret skilt från sakristian med en skärmvägg med dörrar på båda sidor om altaret, som då pryddes med ett stort träkors. Detta ersattes senare med en Kristusbild i glöddritningsteknik, innan man 1932 installerade altaruppsatsen från Uppåkra gamla kyrka, som tidigare förvarades på kyrkvinden. Bakom de målade bilderna finns äldre bibeltexter bevarade.

Altaret, från år 1900, är ritat av arkitekt Ragnar Östberg och pryds av fyra ljusstakar i mässing, två från 1600-talet och två från 1800-talet.

Kyrkan har två dopfontar. Den vid den södra väggen nära koret kommer från den tidigare kyrkan i Uppåkra. Cuppan är från omkring år 1200, och ska tidigare stått på en gård i Hunnerup i Uppåkra församling.

På kyrkans södra vägg bakom dopfonten hänger en Kristusbild som också den från Uppåkra gamla kyrka.

Dopfonten vid den norra väggen fanns tidigare i Flackarps kyrka, och är signerad Hachi som var den stensläpparen som skapade fonten.

Barn födda i Uppåkra använder dopfonten vid södra väggen emedan barn födda i Flackarp använder sin egen dopfont i nordvästra hörnet av kyrkan.

Predikstolen är försedd med sex panåer av de fyra evangelisterna Matteus, Markus, Lukas och Johannes samt Paulus och Petrus utförda i glöddritningsteknik av W Fjeldskow i Köpenhamn.

På norra väggen finns två tavlorna - Series pastarum - som listar de präster som verkat i Uppåkra sedan 1500-talet och framåt. Som vi kan läsa har sedan några av dessa avancerat till högre poster inom kyrkan. Den siste prebendekyrkoherden i Uppåkra var Gustaf Aulén som 1933 valdes till biskop i Strängnäs stift.

Och det första som möter oss i vapenhuset är en stor rest gravsten till vänster om dörren in till kyrkorummet. Stenen är över den förste prebendekyrkoherden Ivar Wandal, som dog 1693.

Under dessa båda tavlor står en ekkista från 1691, där man förmodligen förr förvarade nattvardssilvret.

Läktarorgeln är tillverkad 1968 av Mårtenssons Orgelfabrik i Lund, har 13 stämmor fördelade på två manualer och pedal, och de 788 piporna är inbyggda i en nygotisk orgelfasad från 1883.

En kororgel finns i norra sidoskeppet. Först ska jag dock berätta om de tre kyrkklockor som hänger i det 30 meter höga

tornet, vara två är medeltida.

När kyrkan byggdes flyttades en kyrkklocka hit från Flackarps rivna kyrka, men den återfördes i början av 1950-talet och hänger nu i en klockstapel som står på ödekyrkogården i Flackarp.

Man hade redan på 1920-talet väckt förslag på att iordningställa kyrkogården kring den rivna kyrkan i Flackarp. När man sedan beslutade sig för att flytta tillbaka den gamla kyrkklockan startade man samtidigt en insamling i Uppåkra för att kunna gjuta en ny klocka.

På denna klockan som inköptes 1953 står att läsa:

”Giva må Gud, att var vi bo, alltid när klockorna ringa

samlas vi må i Kristi tro, Herren vårt offer att bringa.

Hämta i bön hans håvor ned, skåda i hoppet den sabbatsfred

sist för Guds folk står åter”.

Det är en text som vi även kan finna på kyrkklockor i bland annat Tyringe och Örnsköldsviks kyrkor.

Uppåkra kyrka har ett nattvardstyg bevarat från mitten av 1600-talet, som dock blev stulet 1828. Tyget återfanns i Köpenhamn, återbördades till kyrkan och används fortfarande.

Jag ska avsluta med att återberätta en historia som skedde på 1860-talet när Carl Wilhelm Skarstedt var prebendekyrkoherde i Uppåkra. Han ska ha varit originell och mycket humoristiskt lagd. En omtalad episod utspelade sig under en Gudstjänst som bevitnades av en tyska professor vid namn Marx, som var föga bevandrad i det svenska språket. Skarstedt delade sin vana trogen upp sin predikan i avdelning, och började varje ny avdelning med orden: ”Här märks för det första...” och ”Här märks för det andra...” och så vidare. Den tyske professorn som tyckte sig känna igen sitt namn, reste sig varje gång det återkom och bugade djupt åt predikstolen!

Källor:

Folder: "Uppåkra kyrka"

Folder: "Kyrka och präst i Uppåkra-Flackarp". Erik Kullenberg

Webb: Riksantikvarieämbetets bebyggelseregister.